



PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

STRATEGIC FILE

NR 9 (101), PAŹDZIERNIK 2021 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski, Patrycja Sasnal, Wojciech Lorenz

„Globalna” Francja. Znaczenie i konsekwencje polityki Macrona wobec Indo-Pacyfiku

Łukasz Maślanka

Wzrost znaczenia Indo-Pacyfiku w polityce zagranicznej Francji związany jest z obawą przed zagrożeniem suwerenności jej zamorskich terytoriów w konsekwencji rywalizacji USA i Chin. Francja chce też podkreślić ambicje kształtowania mocarstwowego oblicza UE i promować wymianę gospodarczą oraz współpracę obronną z wybranymi partnerami w regionie. Konfrontacyjna postawa Chin wobec Francji i zacieśnianie więzi sojuszniczych między mocarstwami anglojęzycznymi (AUKUS) wskazują, że władzom Francji będzie coraz trudniej znajdować w regionie partnerów skłonnych do popierania jej niezależnej od USA i Chin polityki.

PISM STRATEGIC FILE

Stan posiadania

Francja jest jedynym państwem UE posiadającym terytoria w Indo-Pacyfiku¹. Składają się na nie dwa departamenty zamorskie (DOM) – Majotta i Reunion w zachodniej części Oceanu Indyjskiego, wspólnoty zamorskie (COM) Nowej Kaledonii i Polinezji Francuskiej oraz wyspy Wallis i Futuna na Oceanie Spokojnym, a także niezamieszkane Francuskie Terytoria Południowe i Antarktyczne². Co do zasady departamenty zamorskie cechują się znacznym stopniem powiązania prawnego z metropolią, podczas gdy wspólnoty zarządzane są na podstawie własnych ustaw organicznych. Przyjęta w 2003 r. nowelizacja francuskiej konstytucji otworzyła możliwości hybrydyzacji statusu terytoriów zamorskich zgodnie z wolą ich mieszkańców wyrażoną w referendum³. Departamenty zamorskie Francji posiadają również status „regionów najbardziej oddalonych UE”, stanowią część Wspólnoty i posługują się euro, natomiast wspólnoty zamorskie nie są uznawane za część UE, a obowiązującą w nich walutą jest frank pacyficzny. Najwyraźniej dążenia niepodległościowe artykułuje Nowa Kaledonia. Porozumienia zawarte w 1998 r. przewidują przeprowadzenie serii referendów w tej sprawie. Ostatnie z nich miało miejsce w październiku 2020 r.⁴ i zakończyło się zwycięstwem przeciwników niepodległości (53,26%). Kolejne zaplanowane jest na grudzień 2021 r.

Francuskie terytoria w Indo-Pacyfiku zamieszkuje ok. 1,65 mln osób. Wyspiarski charakter tych ziem pozwolił Francji na znaczące poszerzenie w ostatnich latach swojej Wyłącznej Strefy Ekonomicznej

Kwestionowanie przez Chiny zasad swobody żeglugi w Indo-Pacyfiku, podejmowane przez to państwo ingerencje w życie gospodarcze i polityczne francuskich terytoriów, a także aktywność USA na rzecz powstrzymania działań Chin uświadomiły władzom Francji konieczność opracowania planu działania mającego na celu utrzymanie suwerenności na tych terytoriach.

(WSE), która rozciąga się na obszarze 10,2 mln km²⁵. Kwestionowanie przez Chiny zasad swobody żeglugi w Indo-Pacyfiku, podejmowane przez to państwo ingerencje w życie gospodarcze i polityczne francuskich terytoriów (zwłaszcza w Nowej Kaledonii⁶), a także aktywność USA na rzecz powstrzymania działań Chin uświadomiły władzom Francji konieczność opracowania planu działania mającego na celu utrzymanie suwerenności na tych terytoriach⁷.

Prowadząc nasilone ćwiczenia i współpracując z partnerami, Francja coraz wyraźniej zaznacza swoją obecność wojskową w Indo-Pacyfiku. Składają się na nią, podlegające pięciu obszarowym dowództwom wojskowym, tzw. Wysunięte Wojska Obrony Terytorium (*Forces de Souveraineté*), czyli oddziały stacjonujące w zamorskich terytoriach Francji (Nowa Kaledonia, Polinezja, Reunion i Majotta), oraz Wysunięte Wojska Stałej Obecności za Granicą (*Forces de Présence*), rozmieszczone na terytorium państw trzecich na podstawie umów bilateralnych (Dżibuti, ZEA)⁸. Liczebność tych sił łącznie sięga ok. 8 tys. żołnierzy wspomaganych przez 15 okrętów i 38 samolotów oraz helikopterów⁹.

Oprócz obecności wojskowej Francja zalicza do swoich atutów także sieć 25 ambasad, 14 konsulatów generalnych i dwóch biur przedstawicielskich (Tajwan i Korea Płn.) funkcjonujących w państwach

¹ Przeważająca we Francji definicja Indo-Pacyfiku obejmuje całe terytorium basenu Oceanu Indyjskiego oraz zachodnią i środkową część Pacyfiku aż do Polinezji Francuskiej; zob. M. Tarer, *L'Indopacifique : concept flou ou réalité géostratégique* ?, Open Diplomacy, 8 lutego 2021 r., www.open-diplomacy.eu.

² J.-Ch. Gay, *La France d'Outre-mer. Terres éparses, sociétés vivantes*, Armand Colin, 2021.

³ *Outre-mer : des statuts de plus en plus différenciés*, Vie publique, 27 marca 2019 r., www.vie-publique.fr.

⁴ F. Tręda, *Trójkolorowy sztandar nie cieszy Kanaków. Raz się nie udało, teraz stoją przed drugą szansą*, Tvn24, 4 października 2020 r., www.tvn24.pl.

⁵ *L'espace indopacifique : une priorité pour la France*, France Diplomatie, lipiec 2021, www.diplomatie.gouv.fr.

⁶ J-B Jeangène Vilmer, P. Charon, *Les opérations d'influence chinoises : un moment machiavélien*, IRSEM, wrzesień 2021, www.irsem.fr.

⁷ D. Scott, *France's "Indo-Pacific" strategy: regional power projection*, „Journal of Military and Strategic Studies” 2019, t. 4 (19), s. 81.

⁸ A. Olech, *Międzynarodowe zaangażowanie wojsk Republiki Francuskiej*, Instytut Nowej Europy, 2021, s. 6.

⁹ *French Joint Commander for Asia-Pacific Outlines Paris' Indo-Pacific Defense Plans*, „The Diplomat”, 13 kwietnia 2021 r., www.thediplomat.com.

PISM STRATEGIC FILE

regionu. Francja posiada w Indo-Pacyfiku 96 placówek edukacyjnych, 24 biura promocji handlu (*Business France*) i 10 biur promocji turystyki (*Atout France*). Rządowa agencja współpracy rozwojowej AFD obecna jest w 24 państwach¹⁰. Francuskie inwestycje bezpośrednie (FDI) w państwach Indo-Pacyfiku sięgały w 2019 r. 113 mld euro, czyli 8% wszystkich inwestycji zagranicznych Francji. Według danych z 2019 r. 18% francuskiego importu pochodziło z państw Indo-Pacyfiku, zaś Francja wysyłała tam 14% całości swojego eksportu¹¹.

Cele i narzędzia Francji

Opublikowany w 2018 r., a uaktualniony w lipcu 2021 r., dokument „Strategia Francji w Indo-Pacyfiku” kładzie nacisk na konieczność współdziałania z regionalnymi partnerami w celu zapewnienia bezpieczeństwa francuskim terytoriom, a także swobody żeglugi. Priorytety militarne

Francuska strategia oparta jest na czterech filarach: bezpieczeństwo, multilateralizm, gospodarka i ochrona środowiska.

Francji uszczegóławiają opublikowane w 2019 r. przez Ministerstwo Sił Zbrojnych dwa dokumenty: „Francuska strategia obronna w Indo-Pacyfiku” oraz „Francja i bezpieczeństwo w Indo-Pacyfiku”¹². Francuska strategia oparta jest na czterech filarach: bezpieczeństwo, multilateralizm, gospodarka i ochrona środowiska¹³.

Wydany w 2017 r. przez francuskie Ministerstwo Sił Zbrojnych „Przegląd Strategiczny” zwraca uwagę na partnerstwa Francji z wybranymi państwami regionu (Indie, Japonia, Australia, Singapur, Malezja i Indonezja)¹⁴. Jego aktualizacja z 2021 r. uznaje już Indo-Pacyfik za „obszar głębokiej ewolucji strategicznej” i zauważa, że państwa regionu – w przeciwieństwie do europejskich – przez ostatnie dziesięciolecie zwiększały wydatki na obronność. Wzmacnia to niekorzystny dla Francji i jej partnerów brak równowagi sił¹⁵.

Zaznaczanie zwiększonej obecności wojskowej na obszarze Indo-Pacyfiku ma wskazywać na gotowość Francji do obrony jej suwerennych praw i do współpracy z partnerami. Grupa bojowa z lotniskowcem „Charles de Gaulle” operowała na Pacyfiku w 2019 r., zaś obecnie wykonuje misję patrolową na Oceanie Indyjskim. Misja szkoleniowa La Pérouse z udziałem grupy bojowej „Jeanne d’Arc” (fregata „Surcouf” i okręt desantowy typu Mistral) służy zwiększeniu interoperacyjności z partnerami, gwarantowaniu wolności żeglugi na spornych akwenach czy walce z piractwem¹⁶. W lutym 2021 r. dwa francuskie okręty, w tym jeden podwodny o napędzie nuklearnym, przepłynęły przez Morze Południowochińskie¹⁷. Francuska minister sił zbrojnych Florence Parly zapowiedziała powtarzanie tej operacji dwa razy w roku, niezależnie od sprzeciwu ChRL, która rości pretensje do tego akwenu¹⁸. Francuska marynarka jest też aktywna na Morzu Czerwonym, w Zatoce Adeńskiej i Cieśninie Malakka – trzech akwenach o kluczowym znaczeniu z punktu widzenia światowego przepływu towarów¹⁹.

¹⁰ *La Stratégie de la France dans l’Indopacifique*, s. 22. Dokument dostępny na stronie: *L’espace indopacifique: une priorité pour la France*, France Diplomatie, lipiec 2021, www.diplomatie.gouv.fr.

¹¹ *Ibidem*, s. 27.

¹² Dokumenty dostępne: *La stratégie de défense française en Indopacifique*, Ministère des Armées, czerwiec 2020, www.defense.gouv.fr.

¹³ *La Stratégie de la France...*, op. cit.

¹⁴ *Revue stratégique de défense et de sécurité nationale 2017*, France Défense, 22 grudnia 2017 r., www.defense.gouv.fr, s. 65.

¹⁵ *Actualisation stratégique*, France Défense, 10 lutego 2021 r., www.defense.gouv.fr, s. 35.

¹⁶ *French Joint Commander for Asia-Pacific Outlines Paris’ Indo-Pacific Defense Plans*, op. cit.

¹⁷ *La marine française a patrouillé en mer de Chine méridionale*, „Le Figaro”, 9 lutego 2021 r., www.lefigaro.fr.

¹⁸ *Discours de Florence Parly, ministre des Armées_Allocution au Shangri-La Dialogue*, France Défense, 1 czerwca 2019 r., www.defense.gouv.fr.

¹⁹ *Interview – La France, État de l’océan Indien*, France Défense, 12 maja 2021 r., www.defense.gouv.fr.

PISM STRATEGIC FILE

Wszystkie te działania sygnalizują, że Francja chce być cennym partnerem dla tych państw regionu, dla których istotne jest zapewnienie wolności żeglugi, walka z przestępczością i terroryzmem oraz nieprolifercja broni masowego rażenia. Aktywność Marynarki Wojennej Francji na obszarze Indo-Pacyfiku ma też sprawiać wrażenie, że znajdujące się tam francuskie terytoria zyskują status baz morskich i ważnego punktu strategicznego dla partnerów Francji. Francja podkreśla też swoją pozycję stałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ.

Aktywność Marynarki Wojennej Francji na obszarze Indo-Pacyfiku ma też sprawiać wrażenie, że znajdujące się tam francuskie terytoria zyskują status baz morskich i ważnego punktu strategicznego dla partnerów Francji.

Kolejnym celem jest wykorzystanie stałej obecności w Indo-Pacyfiku dla forsowania francuskich interesów gospodarczych. Poza promocją eksportu i inwestycji oznacza to też dążenie do zrównoważenia wymiany handlowej z państwami regionu w taki sposób, by zmniejszyć dominację ChRL. Zależność ta jest szczególnie widoczna w przypadku importu: towary sprowadzane z Chin stanowią ponad połowę dóbr dostarczanych do Francji z obszaru Indo-Pacyfiku. Równie istotne dla Francji jest zniwelowanie deficytu obrotów handlowych, który w 2017 r. wyniósł dla Azji i Oceanii 28,8 mld euro, czyli niemal połowę całości francuskiego deficytu handlowego (62,3 mld euro)²⁰.

Wzmocniona aktywność dyplomatyczna nastawiona m.in. na promocję francuskiego biznesu i eksportu nie doprowadziła dotychczas do osiągnięcia tego celu: w ostatnim przedpandemicznym roku (2019) deficyt obrotów Francji z Azją i Oceanią wyniósł 35,7 mld euro (wobec 78,9 mld euro deficytu globalnego)²¹. Zaangażowanie państwa w promocję eksportu przynosi jednak efekt w niektórych strategicznych branżach, takich jak przemysł zbrojeniowy. Łącząc zawierane partnerstwa z promocją własnych technologii, Francja chce zwiększyć swoją wiarygodność jako partnera obronnego.

Łącząc zawierane partnerstwa z promocją własnych technologii, Francja chce zwiększyć swoją wiarygodność jako partnera obronnego.

Instrumentem promocji interesów gospodarczych jest współpraca naukowa. Francja przyjmuje ok. 50 tys. spośród 2 mln studentów z Azji i Oceanii, którzy pobierają naukę za granicą. W tym gronie większość stanowią Chińczycy (37 tys.). Celem Francji jest rozbudowa programów stypendialnych w państwach ASEAN, w tym zwłaszcza w Tajlandii, Malezji i Kambodży oraz zacieśnianie kontaktów z ośrodkami uniwersyteckimi w Australii, Korei Płd., Japonii i na Tajwanie. Francja zamierza również podnosić rozpoznawalność uczelni położonych w departamentach i terytoriach zamorskich oraz oddziałów czołowych ośrodków naukowych w państwach Indo-Pacyfiku (np. Instytutu Pasteura).

Obszar Indo-Pacyfiku jest szczególnie narażony na negatywne skutki zmian klimatycznych i zaniku bioróżnorodności, a jednocześnie państwa tego regionu były w 2019 r. odpowiedzialne za 45% światowych emisji CO₂²². Francuska strategia obejmuje zarówno walkę z przyczynami jak i ze skutkami tych zjawisk na własnym terytorium (w trakcie lipcowej wizyty w Polinezji prezydent Emmanuel Macron zapowiedział przeznaczenie 50 mln euro na zabezpieczenie ludności francuskich wysp przed cyklonami²³) oraz poprzez współpracę regionalną. Do czołowych francuskich przedsięwzięć ekologicznych należy ogłoszona na szczycie World Planet Summit w 2017 r. inicjatywa Kiwa, której celem jest dystrybucja grantów dla 19 państw i terytoriów Pacyfiku szczególnie narażonych na efekty zmian klimatycznych. Budżet inicjatywy, realizowanej przez AFD, wynosi 35 mln euro²⁴.

²⁰ *Relations économiques: un espace d'opportunités pour la France*, France Diplomatie, czerwiec 2018, www.diplomatie.gouv.fr.

²¹ *Le commerce extérieur de la France. Rapport annuel 2019*, Direction générale du Trésor, 2020, s. 70.

²² *La Stratégie de la France*, op. cit., s. 13.

²³ *En visite en Polynésie, Macron inaugure le chantier d'un abri anti-cyclonique aux Tuamotu*, BFMTV, 27 lipca 2021 r., www.bfmtv.com.

²⁴ *La stratégie de la France...*, op. cit., s. 46.

PISM STRATEGIC FILE

Partnerzy Francji

Momentem przełomowym dla francuskiej aktywności na Indo-Pacyfiku w ostatnich latach, poprzedzającym ogłoszenie Strategii, było przemówienie wygłoszone przez Macrona 2 maja 2018 r. w bazie australijskiej Marynarki Wojennej na Garden Island²⁵. Celem prezydenta było uświadomienie regionalnym partnerom, że Francja jest państwem na stałe związanym z Indo-Pacyfikiem, z którym łączy ją interesy obrony własnego terytorium. Początkowo Macron starał się nie stawać po żadnej ze

Zgodnie z francuską koncepcją Australia, Francja i Indie miały wspólnie doskonalić swoje możliwości obronne i rozwijać współpracę gospodarczą, ponieważ tylko równowaga sił mogła skłonić Chiny i USA do traktowania tych państw jako partnerów.

stron rywalizacji amerykańsko-chińskiej. Alternatywą miała być popularyzowana od czasu przemówienia oś Paryż–Delhi–Canberra²⁶ na rzecz multilateralizmu i demokracji w obszarze Indo-Pacyfiku. Zgodnie z francuską koncepcją Australia, Francja i Indie miały wspólnie doskonalić swoje możliwości obronne i rozwijać współpracę gospodarczą, ponieważ tylko równowaga sił mogła skłonić Chiny i USA do traktowania tych państw jako partnerów. Wizyta

Macrona w Australii nastąpiła rok po zawarciu francusko-australjskiego partnerstwa strategicznego, którego najważniejszym elementem było zamówienie przez Australię 12 okrętów podwodnych od francuskiej Naval Group (kontrakt opiewał na 56 mld euro i zakładał współpracę przemysłów stoczniowych obu państw)²⁷.

Francja zintensyfikowała też współpracę z Indiami, zarówno w wymiarze bilateralnym, jak i w ramach organizacji międzynarodowych. Francusko-indyjskie partnerstwo strategiczne trwa od 1998 r. Współpraca z francuskim przemysłem zbrojeniowym ma znaczenie także dla Indii, które w 2016 r. zamówiły 36 samolotów Rafale²⁸ za 7,8 mld euro. We wrześniu 2021 r. Indie postanowiły też odkupić od francuskich sił powietrznych 24 używane samoloty Mirage 2000²⁹ oraz 56 nowych samolotów transportowych Airbus C295. Francja zabiega ponadto o możliwość dostarczenia Indiom kolejnych 150 samolotów. Oba państwa planują też umieścić na orbicie satelity, które mają na bieżąco kontrolować ruch morski na Oceanie Indyjskim. Francja i Indie udzieliły też sobie wzajemnie dostępu do swoich baz morskich w celu aprowizacji okrętów³⁰, zaś francuska firma EDF złożyła Indiom ofertę budowy sześciu reaktorów EPR do przyszłej elektrowni w Jaitapur³¹.

Australia, Francja i Indie kładły też nacisk na kwestie bezpieczeństwa morskiego (zapobieganie katastrofom, wspólne ćwiczenia, wymiana informacji), walkę z nielegalnym rybołówstwem, ochronę środowiska (zwłaszcza francusko-indyjska inicjatywa Międzynarodowego Sojuszu Słonecznego, którego celem jest promocja tego źródła energii). Francja starała się zachęcać Indie do większej aktywności na Pacyfiku, zaś Australię – na Oceanie Indyjskim. W grudniu 2020 r. Francja stała się członkiem Stowarzyszenia Wybrzeża Oceanu Indyjskiego (IORA), zaś w marcu 2020 r. Indie uzyskały status obserwatora Komisji Oceanu Indyjskiego (COI).

Francja rozwija partnerstwo strategiczne z Japonią od 1995 r. W 2013 r. oba państwa nadały mu charakter „nadzwyczajnego”. Francuskie przedsiębiorstwa uczestniczyły w oczyszczaniu miejsca katastrofy w Fukushima z odpadów radioaktywnych. Dla Francji problemem relacji z Japonią jest jednak deficyt handlowy (2,6 mld euro w 2019 r.). Podczas wizyty w tym państwie w lipcu 2021 r.

²⁵ *Discours à Garden Island, base navale de Sydney*, Elysée, 3 maja 2018 r., www.elysee.fr.

²⁶ *Macron wants strategic Paris-Delhi-Canberra axis amid Pacific tension*, Reuters, 2 maja 2018 r., www.reuters.com.

²⁷ *Naval Group trumpets its Australian industry focus in submarine deal*, Defense News, 30 marca 2021 r., www.defensenews.com.

²⁸ *L'Inde utilise l'arrivée des Rafale comme avertissement envers la Chine*, „Le Figaro”, 29 lipca 2020 r., www.lefigaro.fr.

²⁹ *India purchases phased out Mirage 2000s from France*, Aerotime, 20 września 2021 r., www.aerotime.aero.

³⁰ *En Inde, Jean-Yves Le Drian achève une visite pour pousser la stratégie «indo-pacifique» de la France*, „Le Monde”, 15 kwietnia 2021 r., www.lemonde.fr.

³¹ *France's EDF makes binding offer to build six nuclear EPR reactors in India*, Reuters, 23 kwietnia 2021 r., www.reuters.com.

PISM STRATEGIC FILE

Macron zapowiedział działania na rzecz „skierowania strategicznej uwagi, obecności i działań UE na Indo-Pacyfik”³².

Mimo ambicji zachowania neutralności wobec sporu amerykańsko-chińskiego [pogarszające się stosunki z Chinami](#) skłoniły Francję jeszcze w 2019 r. do modyfikacji kursu politycznego. Francuska dyplomacja nie powoływała się już tak chętnie na oś Paryż, Delhi, Canberra, celem stało się natomiast zacieśnienia więzi z formatem [Quad](#) (Australia, Indie, Japonia, USA). W 2020 r. amerykańskie, australijskie, indyjskie i japońskie okręty uczestniczyły we francuskiej misji szkoleniowej La Pérouse w Zatoce Bengalskiej, zaś w kwietniu 2021 r. Francja dowodziła wspólnymi ćwiczeniami morskimi z okrętami państw Quad³³. Jednocześnie Francja nie przystąpiła do tego formatu.

[Prezydentura Joe Bidena wzbudziła we Francji nadzieję na lepszą współpracę z USA w zakresie bezpieczeństwa w Indo-Pacyfiku](#), choć jeszcze w lutym 2021 r. Macron ostrzegał przed próbami tworzenia wspólnego bloku przeciwko Chinom. Uznając, że Francję i USA łączą wspólne wartości, francuski prezydent oczekiwał od Bidena takiego prowadzenia polityki w Indo-Pacyfiku, które uznawałoby odrębność działań sojuszników³⁴. Zamiar pogłębiania partnerstwa z USA w Indo-Pacyfiku potwierdził też szef

Prezydentura Joe Bidena wzbudziła we Francji nadzieję na lepszą współpracę z USA w zakresie bezpieczeństwa w Indo-Pacyfiku, choć jeszcze w lutym 2021 r. Macron ostrzegał przed próbami tworzenia wspólnego bloku przeciwko Chinom.

francuskiego MSZ Jean-Yves Le Drian w trakcie wizyty w Waszyngtonie w lipcu 2021 r. Stwierdził, że praca nad strategią UE wobec tego regionu będzie jednym z priorytetów francuskiej [prezydencji w Radzie UE](#) w pierwszej połowie 2022 r. Nawiązując do zwycięstwa Bidena w wyborach prezydenckich, minister podkreślił, że bardziej zrównoważone stosunki Europy i USA obejmują także „wspólny transatlantyczny zwrot w kierunku Indo-Pacyfiku”³⁵.

AUKUS został odebrany we Francji jako gest nieufności w stosunku do francuskich zdolności i ambicji w Indo-Pacyfiku, przybliżający też perspektywę dwubiegunowej rywalizacji na tym obszarze, przed którym to scenariuszem ostrzegał Macron.

Nadzieje francuskich władz na pogłębioną – choć prowadzoną z niezależnych pozycji – współpracę z USA na obszarze Indo-Pacyfiku zostały pokrzyżowane wraz z ogłoszeniem 15 września 2021 r. przez Australię, USA i Wielką Brytanię trójstronnego porozumienia obronnego AUKUS³⁶. Szczególnie dotkliwie z francuskiego punktu widzenia było odstąpienie przez Australię od kontraktu na okręty podwodne zawartego z Naval Group. AUKUS został

odebrany we Francji jako gest nieufności w stosunku do francuskich zdolności i ambicji w Indo-Pacyfiku, przybliżający też perspektywę dwubiegunowej rywalizacji na tym obszarze, przed którym to scenariuszem ostrzegał Macron. Wykluczenie Francji z porozumienia trzech państw anglojęzycznych stawia pod znakiem zapytania francuskie nadzieje na wzmocnioną współpracę wywiadowczą (m.in. z ekskluzywnym „Sojuszem Pięciorga Oczu”) i wojskową³⁷.

³² *France and Japan pledge 'active' Indo-Pacific collaboration*, „Politico”, 24 lipca 2021 r., www.politico.com.

³³ *France-led Multination Naval Exercise Commences in Eastern Indian Ocean*, „The Diplomat”, 5 kwietnia 2021 r., www.thediplomat.com.

³⁴ *Transcript: President Macron on his vision for Europe and the future of transatlantic relations*, Atlantic Council, 5 lutego 2021 r., www.atlanticcouncil.org.

³⁵ *United States – Visit by Jean-Yves Le Drian – speech at the Carnegie Endowment for International Peace (14 July 2021)*, France Diplomatie, 14 lipca 2021 r., www.diplomatie.gouv.fr.

³⁶ *Aukus: How transatlantic allies turned on each other over China's Indo-Pacific threat*, Financial Times, 24 września 2021 r., www.ft.com.

³⁷ *Indo-Pacifique : les enjeux pour l'Europe*, France Culture, 25 września 2021 r., www.franceculture.fr.

PISM STRATEGIC FILE

Porażka Francji, która dążyła do ułożenia na własnych zasadach partnerstwa z USA w Indo-Pacyfiku, może skłonić jej władze do jeszcze bardziej intensywnego promowania aktywnej polityki UE na tym obszarze.

Porażka Francji, która dążyła do ułożenia na własnych zasadach partnerstwa z USA w Indo-Pacyfiku, może skłonić jej władze do jeszcze bardziej intensywnego promowania aktywnej polityki UE na tym obszarze. Cele ogłoszonej we wrześniu 2021 r. unijnej Strategii współpracy w regionie Indo-Pacyfiku pokrywają się z celami wyznaczonymi przez Francję, stawiającą na promocję multilateralizmu, zrównoważonego rozwoju i praw człowieka³⁸.

Wykorzystanie potencjału gospodarczego UE (Wspólnota jest największym inwestorem w regionie³⁹) do realizacji globalnych ambicji Francji wpisuje się we francuskie rozumienie [autonomii strategicznej Unii](#). Francja dąży przede wszystkim do większego zaangażowania środków unijnych w realizację projektów wspólnie z takimi organizacjami regionalnymi jak ASEAN czy IORA. Zawierane przez UE umowy handlowe i inwestycyjne mają pozwolić na dywersyfikację partnerów, w tym zwłaszcza na zmniejszenie zależności od Chin (jako problematyczne jawi się w tym kontekście porozumienie inwestycyjne między UE a Chinami – CAI, które Francja ostatecznie poparła). Francja chce też większego zaangażowania państw UE we wspólne operacje mające na celu zabezpieczenie wolności żeglugi i bezpieczeństwa na Oceanie Indyjskim (Atalanta, CRIMARIO II) oraz uruchomienie analogicznych na Pacyfiku⁴⁰.

Spośród państw UE najważniejszymi partnerami Francji w Indo-Pacyfiku mogą być Niemcy i Holandia, które przedstawiły własne strategie lub wytyczne dotyczące regionu. Licząc na zachęcenie Niemiec do współpracy w kształtowaniu wspólnej strategii UE, Francja podkreśla także pozawojkowe cele swoich działań⁴¹. Macron liczy, że w trakcie prezydentury Francji w Radzie Niemcy, ale też Włochy, Hiszpania i Holandia, wesprą francuskie ambicje skierowania uwagi UE na Indo-Pacyfik.

Francja potrzebuje [Wielkiej Brytanii](#), by uwiarygodnić swą obecność wojskową w Indo-Pacyfiku. AUKUS może znacząco utrudnić współpracę tych państw, choć nadal łączy je cel promowania multilateralizmu, wolności żeglugi, prymatu prawa międzynarodowego i praw człowieka. Francuska minister sił zbrojnych podkreślała swoisty wyścig Francji i Wlk.

Francja potrzebuje Wielkiej Brytanii, by uwiarygodnić swą obecność wojskową w Indo-Pacyfiku.

Brytanii, które wysyłały kolejne siły morskie do patrolowania wód Indo-Pacyfiku⁴². Mimo kryzysu zaufania spowodowanego pozostawieniem Francji poza sojuszem trzech państw anglojęzycznych Francja i Wlk. Brytania będą dążyły do skoordynowania swoich ekspedycji morskich w rejonie Indo-Pacyfiku.

Ze względu na jedność celów Francja, Niemcy i Wielka Brytania (działając jako grupa E3) wydają regularnie wspólne deklaracje dotyczące sytuacji bezpieczeństwa w Indo-Pacyfiku, np. we wrześniu 2020 r. skierowały notę werbalną do Sekretarza Generalnego ONZ, w której wyrażały przywiązanie do ścisłego przestrzegania Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza (UNCLOS) i odrzucały tzw. historyczne roszczenia Chin na Morzu Południowochińskim⁴³.

³⁸ Pytania i odpowiedzi: Unijna strategia współpracy w regionie Indo-Pacyfiku, Komisje Europejska, 16 września 2021 r., www.ec.europa.eu.

³⁹ *La stratégie de la France...*, op. cit., s. 68.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 71.

⁴¹ D. Camroux, Ch. Jaffrelet, *L'Indo-Pacifique : quels contours ? Quels enjeux ?*, Sciences Po, 28 marca 2021 r., www.sciencespo.fr.

⁴² *Discours de Florence Parly...*, op. cit.

⁴³ P. Jha, *France, Germany and the UK note verbale to the UN on the SCS issue*, *Modern Diplomacy*, 23 września 2020 r., www.moderndiplomacy.eu.

PISM STRATEGIC FILE

Wyzwania i zagrożenia

Za największe zagrożenie dla integralności terytorialnej i bezpieczeństwa swoich ziem na Indo-Pacyfiku Francja uważa pogłębiającą się rywalizację amerykańsko-chińską i wynikający z niej kryzys multilateralizmu⁴⁴. Władze Francji dostrzegają też rozwój „wielobiegunowości nuklearnej” związany z rozwojem potencjału Chin, Pakistanu i Korei Północnej oraz ambicji Iranu (o Indiach francuska strategia obronna nie wspomina). Choć większość zagrożeń dla wolności żeglugi, demokracji i praworządności francuskie dokumenty strategiczne wiążą z rosnącą ekspansywnością Chin, jednocześnie krytycznie podchodzą do jednostronnych decyzji USA, takich jak wycofanie się z Traktatu o całkowitej likwidacji pocisków krótkiego i średniego zasięgu (INF) czy porozumienia nuklearnego z Iranem (JCPOA)⁴⁵.

Nacisk położony we francuskiej strategii na promowanie multilateralizmu jest przede wszystkim wyrazem niechęci do uzależnienia polityki Francji od strategii USA, która jest postrzegana jako nieprzewidywalna i zmienna.

Nacisk położony we francuskiej strategii na promowanie multilateralizmu jest przede wszystkim wyrazem niechęci do uzależnienia polityki Francji od

strategii USA, która jest postrzegana jako nieprzewidywalna i zmienna. Taką ocenę sytuacji potwierdzała w oczach władz Francji najpierw jednostronna polityka Trumpa, następnie – uznany za chaotyczny – sposób wycofania wojsk USA z Afganistanu, a w szczególności niespodziewane zawarcie porozumienia AUKUS. Francuskie dążenie do niezależności jest jednak wystawiane na próbę przez rosnącą agresywność Chin. W ostatnich kilkunastu miesiącach powodowała ona, że władze Francji dążyły do zacieśniania więzi z partnerami z Quad i z USA. ChRL dawała Francji do zrozumienia, że jej działania odbierane są jako zagrożenie dla interesów Chin. Zapowiedzi Macrona dotyczące dywersyfikacji łańcuchów dostaw, zabezpieczenia francuskich firm przed przejęciami, walki z cyberatakami czy sprzedaży broni Tajwanowi będą wywoływały reakcję w postaci ingerencji chińskich dyplomatów i mediów w politykę wewnętrzną Francji oraz nasilenia agresywnych komentarzy. Testowanie przez francuską Marynarkę Wojenną granic wolności żeglugi na wodach międzynarodowych w pobliżu wybrzeży Chin może dodatkowo zachęcać władze tego państwa do utożsamiania działań Francji ze strategią USA⁴⁶.

Słabością francuskiego zaangażowania na Indo-Pacyfiku jest jego ograniczony charakter w stosunku do skali wyzwań i ambicji Francji. Jej obecność wojskowa w regionie ma charakter rozproszony, zaś udział w operacjach morskich wciąż jest epizodyczny. Choć od początku prezydentury Macrona [francuskie wydatki na obronność rosną](#), podstawowym zadaniem sił zbrojnych wciąż pozostaje obrona francuskiego terytorium w Europie oraz działania ekspedycyjne w Sahelu. Władze Francji nie zdecydowały się np. na budowę drugiego lotniskowca, co pozwalałoby na prowadzenie ciągłych operacji. [Potencjał nuklearny](#) tego państwa wydaje się w tej chwili skutecznym środkiem odstraszania przed atakiem na jego terytoria zamorskie, sam w sobie nie przedstawia jednak wystarczającej gwarancji z punktu widzenia potrzeb obronnych jego partnerów, którzy pozbawieni są broni nuklearnej – np. Australii czy Japonii.

Wnioski i perspektywy

Francuska strategia wobec Indo-Pacyfiku wpisuje się w wykorzystywaną przez Macrona narrację na temat odbudowy roli Francji jako globalnego mocarstwa. Atuty wojskowe Francji podkreślają jej zdolność do obrony własnego terytorium, służą promocji eksportu

Francuska strategia wobec Indo-Pacyfiku wpisuje się w wykorzystywaną przez Macrona narrację na temat odbudowy roli Francji jako globalnego mocarstwa.

⁴⁴ *La stratégie de défense française en Indopacifique*, op. cit., s. 8.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 11.

⁴⁶ M. J. Valencia, *With its support for US strategy, France is playing with fire in the South China Sea*, „South China Morning Post”, 12 marca 2021 r., www.scmp.com.

PISM STRATEGIC FILE

technologii wojskowych, ale nie są czynnikiem, który mógłby skłonić najważniejszych partnerów (zwłaszcza Australię i Japonię) do postrzegania jej jako kluczowego sojusznika w razie konfliktu z ChRL. Chiny wydają się nie akceptować nawet ograniczonej obecności Francji w pobliżu swoich granic i reagują na to utożsamianiem działań Francji z realizacją strategii USA. W tych warunkach przestrzeń, gdzie Francja mogłaby akcentować swoją niezależność od rywalizacji między tymi dwoma mocarstwami, będzie się zawężała.

Zawarcie przez Australię, USA i Wielką Brytanię paktu obronnego AUKUS bez udziału Francji ilustruje podstawową słabość francuskiego zaangażowania w Indo-Pacyfiku, jakim jest brak zdolności i chęci dostarczenia partnerom gwarancji sojuszniczych. Coraz bardziej ekspansywna polityka Chin zachęca państwa regionu pozbawione potencjału odstraszenia nuklearnego do zacieśniania więzi z USA, jedynym wiarygodnym gwarantem bezpieczeństwa. Będzie to miało wpływ także na ich decyzje zakupowe służące modernizacji armii. Francja będzie jednak starała się w dalszym ciągu podkreślać swoją niezależność, np. poprzez zacieśnianie współpracy obronnej i gospodarczej z Indiami i niektórymi państwami ASEAN. Indie – jako mocarstwo nuklearne – nie potrzebują zewnętrznych gwarancji sojuszniczych i – podobnie jak Francja – nie są zainteresowane dwubiegunową rywalizacją USA i Chin w Indo-Pacyfiku.

Sposobem na zwiększenie znaczenia Francji w obszarze Indo-Pacyfiku jest też angażowanie Unii Europejskiej w aktywną politykę w tym regionie. Promowanie politycznego, militarnego i gospodarczego zaangażowania UE w Indo-Pacyfiku wpisuje się we francuską wizję „Unii jako mocarstwa”. Wyzwaniem dla Francji może być znalezienie w UE partnerów zdolnych do zapewnienia regularnej obecności floty wojennej w Indo-Pacyfiku, co każe jej zabiegać o ścisłą współpracę z Wlk. Brytanią – mimo nieufności, jaką wzbudziło zawarcie paktu AUKUS bez udziału Francji. Jeszcze więcej pytań rodzi współpraca gospodarcza, gdyż przemysły państw członkowskich UE często konkurują ze sobą w walce o rynki zbytu w Azji⁴⁷. Wydaje się, że najodpowiedniejszym sposobem kształtowania polityki UE wobec Indo-Pacyfiku jest odzyskanie kontroli nad łańcuchami dostaw kluczowych dla bezpieczeństwa, wykorzystywanie dostępu do europejskiego rynku jako czynnika negocjacyjnego w celu zmniejszania deficytu handlowego i promowania wartości Wspólnoty (np. faworyzowanie umów handlowych i inwestycyjnych z państwami demokratycznymi) oraz koordynowanie współpracy rozwojowej.

Podkreślanie zwrotu Francji i UE w kierunku Indo-Pacyfiku może też wzbudzić u europejskich sojuszników Francji, w tym Polski, wątpliwości co do odpowiedniego doboru priorytetów. Wyjście Wlk. Brytanii z UE spowodowało, że Francja stała się największą potęgą militarną Wspólnoty. Jednak jej zaangażowanie w przeciwdziałanie największemu zagrożeniu dla bezpieczeństwa UE, jakim jest możliwość rosyjskiej agresji (wymieniona na samym początku wydanej przez Ministerstwo Sił Zbrojnych „Aktualizacji Strategicznej”⁴⁸), wydaje się niewystarczające. Władze Francji są też niekonsekwentne, gdy – zaznaczając niechęć do konfrontacji z Chinami – sugerują jednocześnie, że skala zagrożenia z ich strony powinna skłaniać USA i NATO do bardziej ugodowej polityki wobec Rosji⁴⁹. Partnerzy w UE będą oczekiwali od Francji, by w pierwszej kolejności, zanim wysunie oczekiwanie znaczącego zaangażowania zasobów Wspólnoty w Indo-Pacyfiku, uczestniczyła w rozbudowie potencjału obronnego UE.

Partnerzy w UE będą oczekiwali od Francji, by w pierwszej kolejności, zanim wysunie oczekiwanie znaczącego zaangażowania zasobów Wspólnoty w Indo-Pacyfiku, uczestniczyła w rozbudowie potencjału obronnego UE.

⁴⁷ W czerwcu 2021 r. Indonezja zamówiła budowę sześciu fregat i modernizację dwóch kolejnych we włoskiej stoczni Fincantieri, co wzbudziło poruszenie we francuskiej branży stoczniowej, borykającej się z brakiem nowych zamówień; zob. M. Cabirol, *Le coup de tonnerre de Fincantieri en Indonésie secoue fortement la France*, „La Tribune”, 17 czerwca 2021 r., www.latribune.fr.

⁴⁸ *Actualisation stratégique 2021*, op. cit., s. 11.

⁴⁹ *Pour Macron, la Russie n'a pas d'autre choix qu'un "partenariat" avec l'Europe*, „L'Express”, 7 listopada 2019 r., www.lexpress.fr.